

ระบอบควบคุมการส่งออกสินค้า เทคโนโลยี และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประโยชน์ได้สองทาง (dual-use goods)

1. ระบอบควบคุมการส่งออก

ระบอบควบคุมการส่งออกเป็นการรวมกลุ่มของประเทศต่างๆ (ส่วนใหญ่เป็นประเทศพัฒนาแล้วประมาณ 30 ประเทศ เช่น สหรัฐฯ อังกฤษ ออสเตรเลีย สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี เป็นต้น) มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการแพร่ขยายของอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (Weapons of Mass Destruction: WMD) และอาวุธตามแบบ (Conventional Weapons) และเพื่อป้องกันมิให้สินค้า เทคโนโลยี และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประโยชน์ได้สองทาง (dual-use goods) ที่อาจนำไปใช้ในการผลิตอาวุธ ถูกผลิต หรือถูกส่งผ่านไปอยู่ในมือของกลุ่มองค์กรผู้ก่อการร้าย หรือประเทศที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงระหว่างประเทศ (country of concern) อาทิ อิรัก อิหร่าน ลิเบีย และเกาหลีเหนือ

ระบอบควบคุมการส่งออกแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. Wassenaar Arrangement (WA) ควบคุมวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่สามารถนำไปใช้ผลิตอาวุธตามแบบที่ร้ายแรง
2. Missile Technology Control Regime (MTCR) ควบคุมวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีขั้นสูงที่ใช้ผลิตขีปนาวุธ
3. Nuclear Supplier Group (NSG) ควบคุมวัสดุนิวเคลียร์
4. Australia Group (AG) ควบคุมสารเคมี สารชีวภาพ วัสดุและอุปกรณ์ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นอาวุธเคมีและอาวุธชีวภาพได้

ประเทศสมาชิกระบอบควบคุมการส่งออกร่วมกันกำหนดรายการสินค้า dual-use และกำหนดมาตรการควบคุมสินค้านี้ดังกล่าวย่างเข้มงวดในเรื่องการออกใบอนุญาต (license) การรับรองการใช้หรือผู้ปลายทาง (end-use/end-users) การตรวจสอบปลายทางหลังการส่งออก (verification) และมาตรการสอบสวนและบทลงโทษ (investigation mechanism and penalties) ทั้งนี้รวมถึง การควบคุมการส่งผ่าน (transit) การถ่ายลำ (transshipment) และการส่งออกไปใหม่ (reexport) ด้วย โดยจะเน้นการนำมาตรการตรวจสอบคอนเทนเนอร์ (Container Security Initiative: CSI) และมาตรการ catch all control ซึ่งจะควบคุมสินค้า dual-use ทุกชนิดที่จะส่งไปยังกลุ่ม country of concern มาใช้อย่างเข้มงวดด้วย

2. การดำเนินงานของไทย

ไทยยังมิได้เข้าร่วมระบอบดังกล่าว เนื่องจากในชั้นต้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นพ้องกันว่า การนำมาตรการตามระบอบนี้มาใช้จะเป็นการเพิ่มขั้นตอนและต้นทุนการส่งออก ทำให้ราคาสินค้าสูง

จีนไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของไทย อีกทั้ง ไทยยังไม่มีหน่วยงานกลางที่ควบคุมดูแลระบบควบคุมการส่งออกทั้งหมดโดยตรง การควบคุมจะกระทำโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน โดยแต่ละหน่วยงานมีกฎหมายและอำนาจควบคุมการส่งออกสินค้าประเภทต่าง ๆ กัน เช่น กรมการค้าต่างประเทศ กรมศุลกากร กรมการอุตสาหกรรมทหาร กรมโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ในสถานการณ์ด้านก่อนการร้ายในปัจจุบันที่ทวีความตึงเครียดมากขึ้น ประเทศสมาชิกระบอบควบคุมการส่งออก นำโดยสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ได้พยายามเร่งรัดและเพิ่มแรงกดดันมากขึ้นเพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนานำมาตรการตามระบอบดังกล่าวไปใช้ปฏิบัติอย่างเข้มงวด ซึ่งไทยในฐานะที่มีท่าเรือขนาดใหญ่ และเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าระหว่างประเทศที่สำคัญคือ ท่าเรือแหลมฉบัง จึงได้รับการร้องขอความร่วมมือให้มีส่วนรับผิดชอบร่วมกันกับประชาคมโลกในการสร้างความมั่นคงระหว่างประเทศ และเสริมสร้างการค้าที่ชอบธรรม โดยเฉพาะ การควบคุมการส่งผ่าน (transit) การถ่ายลำ (transshipment) และการส่งออกใหม่ (reexport)

เดิมกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ริเริ่มให้จัดตั้งคณะทำงานอย่างไม่เป็นทางการเรื่องการควบคุมการส่งออกขึ้น แต่ภายหลังต่อมาได้ขอให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมรับทำหน้าที่ประธานและฝ่ายเลขานุการของคณะทำงานดังกล่าว ซึ่งนายสุทธสาร พุทธิ ที่ปรึกษาด้านสนธิสัญญาและความร่วมมือระหว่างประเทศ ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ประธาน โดยมีศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยการห้ามอาวุธเคมีเป็นฝ่ายเลขานุการ คณะทำงานประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการควบคุมการส่งออก เพื่อติดตามความคืบหน้าในเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด และทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบ มาตรการและวิธีปฏิบัติด้านการควบคุมการส่งออกของไทย และศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ต่อไทยเพื่อเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ที่อาจถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้า และป้องกันการเสียผลประโยชน์ของไทยทางด้านการค้าการอุตสาหกรรม รวมทั้ง เพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้ภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม ได้รับทราบความคืบหน้าและมีความเข้าใจในเรื่องนี้ด้วย

ในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว คณะทำงานฯ ได้ประชุมหารือกันเป็นประจำ และได้ส่งคณะผู้แทนเข้าร่วมการสัมมนากลุ่มประเทศเอเชียว่าด้วยการควบคุมการส่งออก ที่จัดขึ้นที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นประจำทุกปี เพื่อชี้แจงและแสดงให้เห็นความคืบหน้าในการให้ความร่วมมือเพื่อนำมาตรการควบคุมการส่งออกมาใช้ในไทย อันจะเป็นการเสริมสร้างความไว้วางใจในการติดต่อค้าขายกับประเทศที่อยู่ในระบอบควบคุมการส่งออกที่เป็นคู่ค้าสำคัญของไทย

3. ท่าทีไทย

แม้การนำมาตรการควบคุมการส่งออกมาใช้จะเป็นการเพิ่มต้นทุนการส่งออก และไทยยังไม่พร้อมจะนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ แต่ในอนาคตไทยและประเทศอาเซียนในฐานะประเทศกลุ่ม APEC และประเทศส่งผ่าน คงไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จึงควรมีนำมาตรการดังกล่าวบางส่วนมาปรับใช้ให้

เหมาะสม เพื่อมิให้ประเทศคู่ค้าสำคัญนำมาเป็นข้ออ้างในการกีดกันการค้า และการถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆที่จำเป็น ต่อการพัฒนาประเทศ

ขณะนี้ ไทยเข้าเป็นภาคีและร่วมลงนามความตกลงระหว่างประเทศที่สำคัญด้าน WMD แล้วทุกฉบับ อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์และการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีต่อสหประชาชาติ และประชาคมโลกในเรื่องการลดและไม่แพร่ขยายอาวุธ รวมทั้ง การต่อต้านการก่อการร้ายด้วย อีกทั้ง กรมศุลกากรของไทยได้ร่วมมือกับสหรัฐในการนำมาตรการ CSI มาใช้ที่ทำเรือแหลมฉบังในเดือนตุลาคมนี้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการดำเนินการส่วนหนึ่งเพื่อลดผลกระทบและแรงกดดันในเรื่องการส่งออกของไทย

4. ทำทีกกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในเอเชีย

เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียขึ้นอยู่กับ การส่งออกเป็นหลัก จึงให้ความสำคัญกับการส่งออกเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะในเรื่องราคาของสินค้าที่แข่งขันได้ในตลาดที่สำคัญ หลายประเทศได้แสดงความเห็นว่าระบอบการควบคุมการส่งออกในแต่ละ regime จะต้องไม่ขัดขวาง การส่งออกซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยแต่ละประเทศจะต้องดูแลระบบ การควบคุมการส่งออกให้มีประสิทธิภาพและร่วมมือให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนกันด้วยจึงจะมีผลในทางปฏิบัติ

ประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียส่วนใหญ่ยังมิได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกระบอบดังกล่าว ยกเว้น สาธารณรัฐเกาหลี ส่วนฮ่องกง ได้หวั่น มาเก๊า แม้จะไม่ใช่สมาชิกอย่างเป็นทางการแต่ได้ให้ความร่วมมืออย่างแข็งขันและรับมาตรการต่างๆ ตามระบอบดังกล่าวมาใช้ เนื่องจากญี่ปุ่นและประเทศตะวันตกเป็น คู่ค้าสำคัญของสินค้าเกือบทุกประเภท

ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยการห้ามอาวุธเคมี
สำนักควบคุมวัตถุอันตราย
กรมโรงงานอุตสาหกรรม